

Özelleştirmenin Bütçe Açığı Üzerindeki Etkisi: Geçiş Ekonomileri Örneği*

Eda Özen

Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İktisat Bölümü

Özet: Çalışmamızda bütçe açığı ve özelleştirme arasındaki ilişkinin varlığı incelenmiştir. Var olan bu ilişkinin boyutu ve yönü araştırılmıştır. Bütçe açığı ve özelleştirme arasındaki ilişkiyi incelerken bazı kontrol değişkenlerden yararlanılmıştır. Bu kontrol değişkenler yaygın olarak kullanılan makro değişkenlerdir. Bu makroekonomik değişkenler enflasyon, büyüme, kamu istihdamı, küçük ve büyük ölçekli özelleştirme indeksleridir. Bu kontrol değişkenler ile kurulan model bütçe açığı ve özelleştirme arasındaki ilişkiyi tespit etmemizi sağlamıştır. Bu değişkenler seçilirken literatür taramasına dikkat edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Bütçe Açığı; Enflasyon; Büyüme; Kamu İstihdamı; Özelleştirme

JEL Kodları: H6; E32; F44; H40; L33

*Bu Makale 2013 Yılında Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde Kabul Edilen "Özelleştirme Gelirlerinin Bütçe Açığı Üzerindeki Etkisi" Adlı Yüksek Lisans Tezinden Türetilmiştir.

Effects Of Privatization On Budget Deficit: Example Of Transition Economies

Abstract: In our study, the presence of the relationship between budget deficit and privatization were examined. The size and direction of this relationship were investigated. Some control variables were used when the relationship between the budget deficit and privatization were examined. Commonly used macroeconomic variables are used in our analysis. These macroeconomic variables are inflation, growth, public sector employment, and the small and large scale privatization index. The established model with the control variables has enabled us to identify the relationship between the budget deficit and privatization. When these variables are selected the literature is taken into account.

Key Words: Budget Deficit; Inflation; Growth; Public Employment; Privatization

JEL Codes: H6; E32; F44; H40; L33

1. Giriş

Devletin ekonomiye müdahalesi sıklıkla karşılaşılan bir durumdur. Özellikle devlet kavramı ortaya çıktıktan sonra her dönem devlet müdahalesi ile karşılaşmıştır. Bu müdahaleler doğrudan ya da dolaylı olabilmektedir. Devlet ilk zamanlar ekonomi üzerinde düzenleyici rol üstlenirken daha sonraları Kamu İktisadi Teşebbüslerle (KİT) ekonomiye doğrudan müdahale etmiştir. Ekonomiye doğrudan müdahale anlayışı 1929 ekonomik bunalımı ile daha da benimsenmiştir. 1970 petrol krizinden sonra ise düzenleyici rolüne devam etmiştir.

1980' lerin başında gelişmiş ülkeler ve daha sonra gelişmekte olan ülkeler özelleştirme sürecine dahil olmuşlardır. Bu süreçte farklı şekillerde katılan ülkeler sermayenin çıkarlarını esas alarak hareket etmişlerdir. Devletin müdahalelerini her yönden azaltmayı planlayan neoliberal politikalar yenilenme sürecine girmiştir.

Özelleştirmeyi savunanların düşüncesine göre kar amacı gütmeyen kamu kuruluşlarının üretim kaynaklarını bırakmaları gerekmektedir. Çünkü mülkiyet kendine ait olmadığı sürece kişiler sermayeyi etkin bir şekilde kullanamazlar. Sonuç olarak, kamu kuruluşları özelleştirilmelidir çünkü bu kuruluşlar devleti zarara uğratan verimsiz işletmelerdir.

Özelleştirme fikrine karşı olanlar ise KİT' lerde yapılacak bazı düzenlemelerden sonra tekrar verimli hale geleceğini savunurlar. Bunun nedeni KİT' lerin kalkınma, gelir dağılımını düzenlemek, coğrafi farklılıklardan doğan dengesizlikleri düzenlemek amacıyla kurulmuş olmalarıdır.

Çalışmamızda özelleştirmenin gerçekten etkin bir ekonomik politika olup olmadığını belirlemeye çalışılmaktadır. Bunun içinde özelleştirmenin bütçe açığının finansmanında bir rol oynayıp oynamadığına bakarak farklı bir açıdan incelenmektedir.

Türkiye' de yaklaşık 30 yıllık geçmişe sahip olan özelleştirme ile ilgili yeterli ölçüde kaynak ve veri bulmak mümkündür. Özelleştirme ile ilgili yapılan çalışmaların çoğunda özelleştirmenin etkinliğinin ve yöntemlerinin incelendiğini görmekteyiz.

Bütçe açığı her ekonomide karşılaşılan önemli bir makro ekonomik sorundur. Şimdiye kadar bütçe açığı finansmanı ve sürdürülebilirliği birçok yönden ele alınmıştır. Çalışmamızda ele aldığımız bütçe açığı ve özelleştirme ilişkisi ile ilgili çalışmalar yok denecek kadar az sayıdadır. Bu sebepten çalışmamızda bu ilişki üzerinde durulmuştur.

1990-2008 yılları arasında 25 geçiş ekonomisi ile ilgili veriler alınarak özelleştirme ile bütçe açığı arasındaki ilişki ele alınmıştır. Geçiş ekonomileri ile çalışma nedeni ise gelişmekte olan ekonomilerde özelleştirme yok denecek kadar azdır ve bu sebepten gelişmiş ülkeler ile ilgili yeterli veri elde edilememektedir.

Düzensiz panel verilerle Hausman test istatistiği sonucu Rassel Etki Modeli(REM) kullanılarak bütçe açığı ve özelleştirme arasındaki ilişki tahmin edilmiştir. Modelde kontrol değişkeni olarak enflasyon, kamu ve özel sektörün istihdamdaki payı gibi makroekonomik değişkenlerde model dahil edilmiştir. Çalışmamızın sonunda ise analiz sonuçları ve yorumları yer almaktadır.

2. Literatür Taraması

Literatür taramasında tespit edilen durum bütçe açığının uzun yıllardır, özelleştirmenin ise özellikle son yarım asırdır çok ele alınan iki iktisadi olgu olduğu açıktır. Fakat bu iki makro ekonomik kavramı bir arada inceleyen çalışmalar yok denecek kadar azdır. Şimdiye kadar yapılan çalışmalarda bütçe açığını hangi değişkenlerin(bütçe açığı-enflasyon, bütçe açığı-büyüme, bütçe açığı-istihdam vb.) arttırıp azaltacağı konusu ele alınarak aralarındaki ilişki irdelenmiştir. Özelleştirme alanında ise özelleştirme yöntemleri, etkinliği ve hangi alanlarda özelleştirmenin yapılacağı konusu ele alınmıştır. Fakat son zamanlarda özelleştirme gelirlerinin bütçe açığını finanse edip edemeyeceği sorusu dikkat çekmektedir.

Abdioğlu ve Terzi (2009) bütçe açığı ve enflasyonun ilişkisini Tanzi-Patinkin etkileri altında incelemiştir. 1975-2005 Türkiye ekonomisi üzerinde sınır testi yapılmıştır. Sonuçta enflasyon ve bütçe açığı uzun dönemde negatif bir ilişki içersindedir. Türkiye'de enflasyon ve bütçe açığı

için Patinkin etkisinin Tanzi etkisinden daha baskın olduğu sonucunu elde etmişlerdir.

Çınar, Eroğlu ve Demirel 2014 yılında yayınlanan çalışmalarında bütçe açığı için uygulanan politikaların ekonomik büyüme üzerindeki etkisini araştırmışlardır. 2000-2011 yılları arasında çeyrek veriler ile panel data analizi yapılmıştır. Sonuç olarak bütçe açığı için uygulanan maliye politikalarının ekonomik büyüme üzerinde pozitif etkisi gözlemlenmiştir.

Hotunoğlu ve Tekeli 2013 yılında yayınlanan çalışmalarında bütçe açığını politik iktisat yönünden ele almıştır. Türkiye üzerinde yapılan çalışmada demokratikleşme boyutunun bütçe açığını pozitif yönde etkilediği sonucuna varmışlardır.

Türkay 2013 yılında yayınlanan çalışmasında bütçe açığı, cari açık ve yatırım- tasarruf açığı ilişkisini incelemiştir. 1980-2012 yılları arasındaki verileri kullanarak eş bütünleşme ilişkisini araştıran Türkay sonuç olarak; cari açığın, bütçe açığı ve yatırım-tasarruf açığı arasında uzun dönemli bir ilişkisinin olduğunu tespit etmiştir.

Göktaş (2008) bütçe açığının sürdürülebilirliği üzerine bir çalışma yapmıştır. Türkiye'nin 1987-2007 yılları arasındaki verileri dikkate alarak yaptığı çalışmada tüm dönem ve alt dönemlerde ayrı ayrı Ng-Perron birim kök testleri ve Stock-Watson ve Shin (DOLS) koentegrasyon testi uygulamıştır. Sonuç olarak tüm dönemde ve alt dönemlerde bütçe açığının sürdürülebilirliğinin zayıf olduğunu gözlemlenmiştir.

Çavdar ve Karaman bütçe açığı ile ilgili 2013 yılında yaptıkları bütçe açığı ve cari açık arasındaki nedensellik ilişkisini Granger Nedensellik testi ile ölçmüştür. Modelde 1998- 2009 yılları arasındaki çeyreklik veriler kullanılmıştır. Modele reel efektif döviz kuru, dış ticaret haddi gibi önemli makro ekonomik değişkenler dahil edilmiştir. Tahmin sonunda ise dış ticaret haddinin artması cari açığının artışına sebep olduğu ve bu iki değişken arasında çift yönlü bir nedensellik olduğu gözlemlenmiştir. Bir diğer sonuç ise reel döviz kurunun ve cari açıkların bütçe açığını doğrudan etkilediği görülmüştür.

Emek 2007 yılında yayınlanan çalışmasında özelleştirmeyi farklı bir açıdan incelemiştir. Devletleştirme ve özelleştirme başlığı altında kamu ve özel sektör arasındaki ilişkiyi irdelemiştir.

Laubach'ın çalışmasında VAR modelini kullanarak bütçe açığını etkileyen faktörleri tahmin etmeye

çalışmıştır. Sonuç olarak bütçe açığının faiz oranlarından ve faiz oranları ile ilgili beklentilerden etkilendiği sonucuna varmıştır.

Duman ve Belke 2011 yılındaki çalışmalarında bütçe açığını cari açık ile birlikte ele almıştır. Türkiye üzerinde 1998-2011 yıllarının verileri ile yaptığı zaman serisi çalışmasında bu iki makroekonomik değişkenin ilişkisini nedenselliğinin yönünü incelemiştir. Sonuç olarak Keynesyen görüşünü destekler şekilde çift yönlü ilişkinin varlığını tespit etmiştir.

Çatalbaş ve Yıldırım'ın (2008) çalışmasında geçiş ekonomilerinde bütçe açığı incelemiştir. Geçiş ekonomilerinden bölgelerine göre mali ve sosyal reformlarda öncülük eden Polonya (Merkezi ve Doğu Avrupa) ve Kırgızistan(Orta Asya) çalışmada yer almıştır. Sonuç olarak geçiş ekonomilerinin her ikisinde mali yapısal farklılıkların bütçe açığına neden olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca bu ekonomilerde gelişme sürecinden dolayı devletin artan yükümlülükleri, kaynak yetersizliği bütçe açığını tetikleyen diğer nedenlerdir.

Barışık ve Kesioğlu'nun (2006) çalışmasında bütçe açığının makroekonomik değişkenler üzerindeki etkisi araştırılmıştır. Türkiye ekonomisinin 1987-2003 yılları arasında bütçe açıkları ile cari açık, istihdam, enflasyon, büyüme ve yatırım arasındaki nedensellik Granger Nedensellik testi ile test edilmiştir. Sonuç olarak bütçe açığı ile enflasyon, cari açık ile büyüme arasında çift yönlü nedensellik bulunurken yatırım ile bütçe açığı arasında ilişki tespit edilememiştir.

Ali, Azid ve Kouser tarafından yapılan bir çalışmada özelleştirmenin gerekliliği ve her alanda yararlı olup olmadığı konusunda bir inceleme yapılmıştır. Sonuç olarak kimi ülkelerde ya da kimi alanlarda gerekli olduğu ve verim alındığından kimi yerlerde ise yapılmasının çok büyük bir etkisinin olmadığı gözlemlenmiştir. Bu farklılıkların arkasında politik, sosyal ve ekonomik olmak üzere birçok farklı nedenin yattığı belirtilmiştir. Bu sebepten özelleştirme yapılıp yapılmaması konusunda kesin bir yargıya varılamayacağı söylenmiştir.

Özelleştirme ile ilgili bir başka çalışma ise 56 gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeyi ele alan ve büyüme üzerindeki etkisini Boubakri, Smaoui ve Zammiti incelemiştir. Çalışmalarında panel veri ile özelleştirmenin etkinliğini analiz etmişlerdir. Sonuçta özelleştirmenin büyümeye katkıda bulunduğu ve teşvik edilmesi gerektiği söylenmiştir.

Bennett, Estrin, Maw ve Urga özelleştirme ile ilgili çalışmalarında hangi ekonomilerde hangi özelleştirme yöntemlerinin etkin olduğu ve özelleştirmenin ekonomik büyümeyle nasıl bir ilişki içinde olduğu ele alınmıştır. Yapılan ampirik çalışma sonunda ise özelleştirme yönteminin önemli olduğu ve tam özelleştirme yönteminin büyümeye oldukça önemli derecede etkisinin olduğu gözlemlenmiştir.

Özelleştirme ile ilgili bir başka çalışmada da ekonomik büyüme, dış borç, sermaye, yabancı yatırım gibi değişkenlerle ilişkisi incelenmiştir. Özata bu çalışmasında başlangıçta ideoloji olan özelleştirmenin daha sonradan verimliliğe dönüşünü ve ekonomik alt yapısını irdelemiştir. Sonuç olarak yapılan ampirik çalışmada Türkiye verilerinden yola çıkarak elde edilen sonuçta Türkiye gelişmekte olan bir ülke olmasına rağmen uzun dönemde ekonomik büyüme ve özelleştirme arasında bir ilişki çıkmamıştır.

İran da özelleştirme ile ilgili bir çalışma yapan Shahraki, Pahlavani ve Barghandan özelleştirmenin ekonomik büyüme amacı ile yapıldığını ve bu sebepten ekonomik büyüme ve özelleştirme ilişkisini incelediklerini söylemişlerdir. 1989 ve 2007 yıllarına ait verilerle Granger testi ile yapılan analiz sonucunda ekonomik büyüme ve özelleştirme arasında olumlu bir ilişki tespit edilmiştir. Burada vurgulanan önemli bir nokta ise özelleştirmenin kısa vadede İran için önemli ve etkili olduğu fakat uzun vadede ise özelleştirmeye olan bağımlılıktan kurtulmak gerektiğidir.

3. Veri ve Analiz

Çalışmada 25 geçiş ekonomisinin (Arnavutluk, Ermenistan, Azerbaycan, Beyaz Rusya, Bulgaristan, Hırvatistan, Çek Cumhuriyeti, Estonya, Makedonya, Gürcistan, Macaristan, Kazakistan, Kırgızistan, Letonya, Litvanya, Moldova, Moğolistan, Polonya, Romanya, Rusya, Sırbistan, Slovak Cumhuriyeti, Slovenya, Tacikistan, Ukrayna) 1990-2008 yıllarına ait dengesiz panel(unbalanced panel) verileri kullanılmıştır. Bu örneklem grubunu seçmemizin nedeni gelişmiş ekonomilerde özelleştirme uygulamalarının yok denecek kadar az olmasıdır. Bütçe açığı ile özelleştirme üzerine çalışmamızın nedeni ise bu iki ekonomik faktörü irdeleyen çalışmaların henüz çok yaygın olmamasıdır. Bütçe açığı ile özelleştirmenin aynı modele dahil edilmesinin bir diğer sebebi ise son zamanlarda bütçe açığının finansman yollarından biri olarak özelleştirmenin

gösterilmesidir. Özelleştirmenin bütçe açığı üzerindeki etkisini ölçerken bazı makro ekonomik değişkenlerde modele dahil edilmiştir. Çalışmamızda bütçe açığı **defstd**, özelleştirme(kümülatif toplam/GDP) **privstd**, büyüme **growthstd**, enflasyon **infstd**, küçük ölçekli özelleştirme indeksi **smalstd**, özel sektörün milli gelir içindeki payı **privsharestd**, özel sektörün istihdamdaki payı **privempstd**, kamu iktisadi teşebbüslerinin toplam istihdam içindeki payı **poestd**, büyük ölçekli özelleştirme indeksi **largestd** değişkenleri standartlaştırılarak modele eklenmiştir. Modeli tahmin ederken öncelikle Hausman test istatistiği uygulanarak Rassa Etki(REM) mi yoksa Sabit Etki(SEM) modeli olup olmadığı tespit edilmiştir. Daha sonrasında ise REM ve SEM' e göre tahminde bulunulmuştur. Modelde kullanılan değişkenlerin hangi kaynaklardan alındıkları ve ne tür değişimlere uğradıkları aşağıda ifade edilmiştir. Ne tür değişkenleri modele dahil edeceği daha önce yapılmış benzer çalışmalara dayanarak belirlenmektedir. Aşağıda yer alan tüm değişkenleri Koyuncu, Öztürkler ve Yılmaz' ın 2010 daki çalışmalarında da kullandığını görmek mümkündür.

deficit: Çalışmada kullanılan bütçe açığı(**deficit**) bağımlı değişkenidir. **deficit** değişkeni Dünya Bankası'nın Dünya Kalkınma İndikatörleri(WDI) veritabanından alınan kamu kesimi nakit fazla/açığının gayri safi yurt içi hasıla(GSYİH) içindeki yüzdesel payı değerlerinden oluşmaktadır. **deficit** değişkeni standardize edilerek "**defstd**" değişkeni olarak modele dahil edilmiştir.

privatization: Kümülatif şekilde hesaplanan özelleştirme gelirlerinin GDP içindeki yüzdesel oranını göstermektedir. **privatization** değişkeni ile **deficit** değişkeni arasında aynı yönlü bir ilişki beklenmektedir. Yani **privatization** değişken değerleri arttıkça bütçe fazlasının artması beklenmekte, **privatization** değişken değerleri azaldıkça bütçe fazlasının azalması(bütçe açığına doğru gidilmesi) beklenmektedir. Burada oluşturulan beklenti literatürdeki bulgular ile paralellik arz etmektedir **privatization** değişkeni standardize edilerek "**privzstd**" değişkeni olarak modele dahil edilmiştir.

percapgr: Kişi başına milli gelir yıllık büyüme rakamlarını gösterir. **percapgr** değişkeni ile **deficit** değişkeni arasında aynı yönlü bir ilişki beklenmektedir. Ekonomik büyüme arttıkça hükümetler daha fazla vergi geliri toplayıp daha az borçlanma gereksinimi duyacağından dolayı,

percapgr değişken değerleri arttıkça bütçe fazlasının artacağı, **percapgr** değişken değerleri azaldıkça ise bütçe fazlasının azalıp bütçe açığına doğru gidileceği anlamına gelmektedir. **percapgr** değişkeni standardize edilerek "**growthstd**" değişkeni olarak modele dahil edilmiştir.

inflation: Tüketici fiyatlarıyla yıllık yüzdesel enflasyon değerleridir. **inflation** değişkeni ile **deficit** değişkeni arasında ters yönlü bir ilişki beklenmektedir. Enflasyonun arttığı bir ortamda hükümetlerin borçlanma maliyetleri artacağından ve reel vergi gelirleri azalacağından dolayı, **inflation** değişken değerleri arttıkça bütçe fazlasının azalıp bütçe açığına doğru gidileceği, **inflation** değişken değerleri azaldıkça bütçe fazlasının artacağı anlamına gelmektedir. Oladipo, ve Akinbobola 2011' de çalıştıkları konuda enflasyon üzerinde benzeri bulgular elde etmiştir. **Inflation** değişkeni standardize edilerek "**infstd**" değişkeni olarak modele dahil edilmiştir.

po: Kamu iktisadi teşebbüslerinin toplam istihdam içindeki payını gösterir. Kamu iktisadi teşebbüslerinin toplam istihdam içindeki payının artması özel sektörün toplam istihdam içindeki payının azalması anlamına geleceğinden dolayı, **po** değişkeni ile **deficit** değişkeni arasında ters yönlü bir ilişki beklenmektedir. Yani **po** değişken değeri arttıkça bütçe fazlası azalıp bütçe açığına doğru gidilecek, **po** değişken değeri azaldıkça ise bütçe fazlası artacak demektir. **po** değişkeni standardize edilerek "**poestd**" değişkeni olarak modele dahil edilmiştir.

small: Küçük ölçekli özelleştirme indeksidir. EBRD(European Bank for Reconstruction and Development) tarafından türetilen bu indeks 1 ile 4.33 arasında değer almaktadır. Söz konusu indeks değeri arttıkça küçük ölçekli teşebbüslere yönelik daha yüksek düzeyde özelleştirme gerçekleştiğini ifade etmektedir. **small** değişkeni ile **deficit** değişkeni arasında aynı yönlü bir ilişki beklenmektedir. İndeks değeri arttıkça daha fazla özelleştirme yapıldığı anlamına geleceğinden dolayı, **small** değişken değeri arttıkça bütçe fazlasının artacağı, **small** değişken değeri azaldıkça ise bütçe fazlasının azalıp bütçe açığına doğru gidileceği anlamına gelmektedir. **small** değişkeni standardize edilerek "**smalstd**" değişkeni olarak modele dahil edilmiştir.

large: Büyük ölçekli özelleştirme indeksidir. EBRD(European Bank for Reconstruction and Development) tarafından türetilen bu indeks 1 ile 4.33 arasında değer almaktadır. Söz konusu indeks

değeri arttıkça büyük ölçekli teşebbüslere yönelik daha yüksek düzeyde özelleştirme gerçekleştiğini ifade etmektedir. **large** değişkeni ile **deficit** değişkeni arasında aynı yönlü bir ilişki beklenmektedir. İndeks değeri arttıkça daha fazla özelleştirme yapıldığı anlamına geleceğinden dolayı, **large** değişken değeri arttıkça bütçe fazlasının artacağı, **large** değişken değeri azaldıkça ise bütçe fazlasının azalıp bütçe açığına doğru gidileceği anlamına gelmektedir. **large** değişkeni standardize edilerek "**largestd**" değişkeni olarak modele dahil edilmiştir.

privemp: Özel sektörün toplam istihdam içindeki payını yüzdesel olarak ifade eder. Özel sektörün

toplam istihdam içindeki payının artması kamu iktisadi teşebbüslerinin toplam istihdam içindeki payının azalması anlamına geleceğinden dolayı, **privemp** değişkeni ile **deficit** değişkeni arasında aynı yönlü bir ilişki beklenmektedir. Yani **privemp** değişken değeri arttıkça bütçe fazlası artacak, **privemp** değişken değeri azaldıkça ise bütçe fazlası azalıp bütçe açığına doğru gidilecek demektir. **privemp** değişkeni standardize edilerek "**privempstd**" değişkeni olarak modele dahil edilmiştir.

Tablo 1: Model Tahmin Sonuçları

Sütun 1	Model 1	Model 2	Model 3	Model 4	Model 5	Model 6
Sabit Terim	-0,265574	-0,292783	-0,333873	-0,231205	-0,336927	-0,332239
<i>P-Değeri</i>	0,0903	0,0506	0,0269	0,2201	0,0396	0,0347
PRIVZSTD	0,169606					
<i>P-Değeri</i>	0,0331					
GROWTHSTD	0,583214	0,551868	0,738701	0,534083	0,512585	0,508736
<i>P-Değeri</i>	0	0	0	0,0002	0	0
INFSTD	0,135097	0,135419	0,192828	0,264307	0,122573	0,085012
<i>P-Değeri</i>	0,1834	0,164	0,1664	0,2283	0,2074	0,3815
PRIVSHARESTD		0,252538				
<i>P-Değeri</i>		0,0247				
PRIVEMPSTD			0,018311			
<i>P-Değeri</i>			0,8545			
POESTD				-0,309071		
<i>P-Değeri</i>				0,0057		
SMALSTD					0,343715	
<i>P-Değeri</i>					0,0082	
LARGESTD						0,311968
<i>P-Değeri</i>						0,0017
Model	REM	REM	REM	REM	REM	REM
Gözlem Sayısı	225	252	179	154	251	252
Ülke Sayısı	25	25	21	20	25	25
Hausman Test İstatistiği	6,946549	6,033599	3,488854	4,237005	3,68598	3,895989
<i>P-Değeri</i>	0,0736	0,11	0,3222	0,237	0,2974	0,2729

Kaynak: <http://data.worldbank.org/> & <http://www.ebrd.com/> Tablo sonuçları WDI ve EBRD 'den alınan veriler ile elde edilmiştir.

privshare: Özel sektörün GSYİH içindeki yüzdesel payıdır. Özel sektörün milli gelir içindeki payının artması kamu sektörünün milli gelir içindeki payının azalması anlamına geleceğinden dolayı, **privshare** değişkeni ile **deficit** değişkeni arasında aynı yönlü bir ilişki beklenmektedir. Yani **privshare** değişken değeri arttıkça bütçe fazlası artacak, **privshare** değişken değeri azaldıkça ise bütçe Hausman Test istatistiğine göre REM modeli seçilmektedir. Model de 25 ülkenin toplam 225 gözlem değeri ile tahmin yapılmıştır. **infstd** değişkeni modelde beklenen işareti almamış ve istatistiksel olarak anlamlı değildir. **privzstd** değişkenine ait tahmin sonucu ise istatistiksel olarak anlamlı ve beklenen işareti almıştır. **privzstd** değişkeni bir birim artığında bütçe fazlası 0.16 birim artmaktadır. **growthstd** değişkeni beklenen işareti almış ve istatistiksel olarak anlamlı çıkmıştır. **growthstd** değişkeni bir birim artığında bütçe fazlası 0.58 birim artmaktadır.

Model 2 de görüldüğü gibi Özel sektörün GSYİH içindeki yüzdesel payı, enflasyon ve büyüme ile bütçe açığı arasındaki ilişki verilerinin standartlaştırılmış değerleri ile analiz edilmiştir. Hausman Test istatistiğine göre REM modeli seçilmektedir. Model de 25 ülkenin toplam 252 gözlem değeri ile tahmin yapılmıştır. **infstd** değişkeni modelde beklenen işareti almamış ve istatistiksel olarak anlamlı değildir. **privsharestd** değişkenine ait tahmin sonucu ise istatistiksel olarak anlamlı ve beklenen işareti almıştır. **privsharestd** değişkeni bir birim artığında bütçe fazlası 0.25 birim artmaktadır. **growthstd** değişkeni beklenen işareti almış ve istatistiksel olarak anlamlı çıkmıştır. **growthstd** değişkeni bir birim artığında bütçe fazlası 0.55 birim artmaktadır.

Model 3 de görüldüğü gibi Özel sektörün toplam istihdam içindeki payı, enflasyon ve büyüme ile bütçe açığı arasındaki ilişki verilerinin standartlaştırılmış değerleri ile analiz edilmiştir. Hausman Test istatistiğine göre REM modeli seçilmektedir. Model de 21 ülkenin toplam 179 gözlem değeri ile tahmin yapılmıştır. **infstd** değişkeni modelde beklenen işareti almamış ve istatistiksel olarak anlamlı değildir. **privempstd** değişkenine ait tahmin sonucu ise istatistiksel olarak anlamlı değildir. **growthstd** değişkeni beklenen işareti almış ve istatistiksel olarak anlamlı çıkmıştır. **growthstd** değişkeni bir birim artığında bütçe fazlası 0.73 birim artmaktadır.

Model 4 te görüldüğü gibi Kamu iktisadi teşebbüslerinin toplam istihdam içindeki payı,

fazlası azalıp bütçe açığına doğru gidilecek demektir. **privshare** değişkeni standardize edilerek "**privsharestd**" değişkeni olarak modele dahil edilmiştir. **Model 1** de görüldüğü gibi özelleştirme gelirleri, enflasyon ve büyüme ile bütçe açığı arasındaki ilişki verilerinin standartlaştırılmış değerleri ile analiz edilmiştir.

enflasyon ve büyüme ile bütçe açığı arasındaki ilişki verilerinin standartlaştırılmış değerleri ile analiz edilmiştir. Hausman Test istatistiğine göre REM modeli seçilmektedir. Model de 20 ülkenin toplam 154 gözlem değeri ile tahmin yapılmıştır. **infstd** değişkeni modelde beklenen işareti almamış ve istatistiksel olarak anlamlı değildir. **poestd** değişkenine ait tahmin sonucu değişkeni beklenen işareti almış ve istatistiksel olarak anlamlı çıkmıştır. **poestd** değişkeni bir birim artığında bütçe fazlası 0.30 birim azalmaktadır. **growthstd** değişkeni beklenen işareti almış ve istatistiksel olarak anlamlı çıkmıştır. **growthstd** değişkeni bir birim artığında bütçe fazlası 0.53 birim artmaktadır.

Model 5 te görüldüğü gibi Küçük ölçekli özelleştirme indeksi, enflasyon ve büyüme ile bütçe açığı arasındaki ilişki verilerinin standartlaştırılmış değerleri ile analiz edilmiştir. Hausman Test istatistiğine göre REM modeli seçilmektedir. Modelde 25 ülkenin toplam 251 gözlem değeri ile tahmin yapılmıştır. **infstd** değişkeni modelde beklenen işareti almamış ve istatistiksel olarak anlamlı değildir. **smalstd** değişkenine ait tahmin sonucu değişkeni beklenen işareti almış ve istatistiksel olarak anlamlı çıkmıştır. **smalstd** değişkeni bir birim artığında bütçe fazlası 0.34 birim artmaktadır. **growthstd** değişkeni beklenen işareti almış ve istatistiksel olarak anlamlı çıkmıştır. **growthstd** değişkeni bir birim artığında bütçe fazlası 0.51 birim artmaktadır.

Model 6 da görüldüğü gibi Büyük ölçekli özelleştirme indeksi, enflasyon ve büyüme ile bütçe açığı arasındaki ilişki verilerinin standartlaştırılmış değerleri ile analiz edilmiştir. Hausman Test istatistiğine göre REM modeli seçilmektedir. Model de 25 ülkenin toplam 252 gözlem değeri ile tahmin yapılmıştır. **infstd** değişkeni modelde beklenen işareti almamış ve istatistiksel olarak anlamlı değildir. **largestd** değişkenine ait tahmin sonucu değişkeni beklenen işareti almış ve istatistiksel olarak anlamlı çıkmıştır. **largestd** değişkeni bir birim artığında bütçe fazlası 0.31 birim artmaktadır. **growthstd**

değişkeni beklenen işareti almış ve istatistiksel olarak anlamlı çıkmıştır. *growthstd* değişkeni bir birim artışında bütçe fazlası 0.50 birim artmaktadır.

4. Sonuç

Günümüzde neredeyse her ekonomide karşımıza çıkan bütçe açığı sorunu şimdye kadar birçok açıdan incelenmiştir. Bütçe açığının nedenleri, bütçe açığını sonuçları, bütçe açığını finanse etme yolları gibi birçok alanda çalışmalar yapılmıştır. Özellikle gelişmekte olan ekonomilerde bütçe açığını finanse edecek kaynaklara özelleştirmeden elde edilen gelirlerde dahil edilebilir. Fakat bütçe açığı ve özelleştirme kavramlarını beraber analiz eden bu denli kapsamlı bir çalışma mevcut değildir.

Çalışmamızda gelişmekte olan 25 ülkeden elde edilen düzensiz veriler ile 1990-2008 yılları arasında özelleştirme gelirleri ve bütçe açığı arasındaki ilişki araştırılmıştır. Tablo sonuçlarından da görüldüğü üzere bütçe açığı ve özelleştirme gelirleri arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki tespit edilmiştir. Bu ilişkinin tek bir analize dayalı olarak söylenmemesi de elde edilen sonucun güvenilirliğini arttırmaktadır. Modele eklenen bazı kontrol değişkenler ile (büyüme, enflasyon vb.) 6 ayrı analiz yapılmıştır. Bu analizler sonucunda tüm analizlerde enflasyon değişkeni istatistiksel olarak anlamlı çıkmamıştır. Bunun dışında sadece özel sektörün toplam istihdamdaki payı istatistiksel olarak anlamlı çıkmamıştır.

Çalışmanın neticesinde açık olarak görülüyor ki özelleştirme ile bütçe açığı arasında bir ilişki mevcuttur. Özelleştirme gelirleri bütçe açığı finansmanında kullanılabilir. Hatta diğer makro ekonomik değişkenlere bağlı olarak bu ilişkinin etkilenmediği de görülmektedir. Burada dikkat edilecek bir husus bütçe açığının finansmanı olarak özelleştirme gelirlerinin olumlu etkisinin sürdürülebilir olmasıdır. Sürdürülebilirlikten kasıt ise özelleştirmeden elde edilen gelirler ile direk bütçe açığını finanse etmek yerine yatırım yapılması ve dolaylı yoldan fakat uzun vadeli olarak bütçe açığını finanse etmektir. Eğer bu şekilde yapılmaz ise yani özelleştirme gelirleri direk bütçe açığını finansmanında kullanılır ise bir süre sonra özelleştirilecek bir kurum ve bu kurumlardan elde edilecek gelirler kalmayacaktır. Buda bütçe açığı finansmanının devamlılığını tehlikeye atmaktadır.

Kaynaklar

- Abdioğlu, Z. ve Terzi, H.(2009).Enflasyon Ve Bütçe Açıkları İlişkisi: Tanzi Ve Patinkin Etkisi.Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi,23,195-211. Erişim Adresi: <http://asosindex.com/journal-article-abstract?id=10835#.VORh1-asVA0>
- Kouser, R., Azid, T. ve Ali, K. (2011). Reasons for Privatization and Consequent Role of Government: Comprehensive Study Based on Early Evidence.Contemporary Business Studies, 35.
- Barışık, S. ve Kesikoğlu, F. (2006). Türkiye'de Bütçe Açıklarının Temel Makro Ekonomik Değişkenler Üzerine Etkisi (1987-2003) VAR, Etki-Tepki Analizi, Varyans Ayrıştırması. Ankara Üniversitesi SBF Dergisi,61(4).
- Bennett, J., Estrin, S., Maw, J. W. ve Urga, G. (2004). Privatization Methods And Economic Growth in Transition Economies. http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=527604
- Boubakri, N., Smaoui, H., & Zammiti, M. (2009). Privatization Dynamics and Economic Growth. Journal of Business and Policy Research, 4(2): 16-44.
- Çatalbaş, N. veYıldırım, Z. (2008). Geçiş Ekonomilerinde Bütçe Açıklarının Nedenleri: Polonya Ve Kırgızistan Örneği.Sosyoekonomi Dergisi.1. <http://asosindex.com/journal-article-abstract?id=1119#.VOWaBuasVA1>
- Çavdar, Ş. Ç. ve Karaman F. (2013). Cari Açık ve Bütçe Açığını Etkileyen Faktörler Nedensellik İlişkilerinin Diyagramı Yoluyla Gösterimi: Türkiye Örneği. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 18(1): 405-416.
- Çınar, M., Eroğlu, İ. ve Demirel,B. (2014). Examining the Role of Budget Deficit Policies in Economic Growth from A Keynesian Perspective. International Journal of Economics and Finance, 6(10): 191-200. <http://www.ccsenet.org/journal/index.php/ijef/article/view/38022/22467>
- Duman, K. ve Belke, M. (2011). Türkiye'de Bütçe Açığı ile Cari Açık Arasındaki İlişkinin VAR Analizi ile İncelenmesi (1998-2011). Finans Politik ve Ekonomik Yorumlar Dergisi ,48. <http://asosindex.com/journal-article-abstract?id=20052#.VORh6-asVA0>
- Emek, U. (2007). Devletleştirme ve özelleştirme arasında: Kamu-özel işbirlikleri.İktisat İşletme ve Finans. <http://www.iif.com.tr/index.php/iif/article/view/iif.2007.261.8692>
- Göktaş, Ö. (2008). Türkiye Ekonomisinde Bütçe Açığının Sürdürülebilirliğinin Analizi. İstanbul Üniversitesi Ekonometri ve İstatistik Dergisi, 8. <http://asosindex.com/journal-article-abstract?id=13479#.VORh5OasVA0>
- Hotunoğlu, H., ve Tekeli, R. (2013). Budget Deficits and Democracy: The Case of Turkey. Sosyoekonomi Dergisi, 1. <http://asosindex.com/journal-article-abstract?id=25537#.VORtauasVA0>
- Koyuncu, C. ve Rasim, Y. (2010). Privatization and Corruption in Transition Economies: A Panel Study. Journal of Economic Policy Reform , 13(3): 277-284.

- Laubach, T. (2009). New evidence on the interest rate effects of budget deficits and debt. *Journal of the European Economic Association*,7(4): 858-885. <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1162/JEEA.2009.7.4.858/abstract>
- Özata, E. (2013). Macroeconomic Impacts of Privatization: The Case of Turkey. *Journal of Business Economics and Finance*, 2(4): 128-146.
- Shahraki, J., Pahlavani, M. ve Barghandan, K. (2011).The Investigation of Relationship between Privatization and Economic Growth. *International Journal of Business, Humanities and Technology* 1(2).
- Türkay, H. (2013). Türkiye'de Cari Açık, Bütçe Açığı ve Yatırım-Tasarruf Açığı İlişkisi. *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*,14. http://asosindex.com/journal-article-abstract?id=26410#.VORh_uasVA0